

**МІЖНАРОДНИЙ СИМПОЗІУМ
«НАУКА УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ
ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ: ПРОБЛЕМИ
І ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ»
м. Київ, 29 листопада 2022 р.**

29 листопада 2022 р. у м. Київ відбувся міжнародний симпозиум «Наука України в умовах сучасних викликів і загроз: проблеми та пріоритети розвитку», який організовано в рамках серії щорічних міжнародних науково-практичних конференцій, присвячених пам'яті академіка НАН України Б.Є. Патона, що започатковані науковими установами НАН України під загальною назвою «Наука — в життя». Проведення симпозиуму підтримала ЮНЕСКО і надала дозвіл на використання логотипу в інформаційно-методичних матеріалах симпозиуму.

Цьогорічний симпозиум відбувається в умовах повномасштабної агресії Росії проти України, коли функціонування національної науки загалом, наукових організацій та кожного наукового співробітника в таких екстремальних умовах пов'язано з багатьма надзвичайними за складністю факторами і ризиками, що кардинально порушують усталений порядок наукової діяльності та становлять загрозу для наукового процесу, а також життя науковців.

За останні два роки пандемія *Covid-19* кардинально змінила організацію та виконання досліджень, підходи до співпраці та комунікації дослідників в Україні й на міжнародному рівні. Значного поширення набула дистанційна робота науковців, що, на думку багатьох організаторів науки, негативно впливає на рівень ефективності наукової діяльності та не сприяє дотриманню позитивного творчо-психологічного клімату в колективах. А вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 р. фактично поставило вітчизняну науку на межу виживання. Частина наукового потенціалу України опинилась на тимчасово окупованій території. Від російських обстрілів постраждали об'єкти наукової інфраструктури, зокрема інститути Національної академії наук України у різних містах України. Під загрозою опинилися мирні ядер-

ні об'єкти енергетичної, наукової інфраструктури, руйнування яких може призвести до техногенної та екологічної катастрофи не лише регіонального, а й глобального масштабу. Є втрати серед наукового персоналу. З районів бойових дій значна кількість науковців змушена була евакуюватися в західні регіони України або виїхати за кордон. Попри зусилля керівників наукових установ, спрямовані на налагодження дієвих робочих комунікацій зі своїми співробітниками, які знаходяться за кордоном або вимушено працюють у дистанційному режимі, науковий процес усе ж таки втратив досягнуту в минулому ефективність.

Нові загрози національній безпеці України спричинили необхідність внесення відповідних змін до організації діяльності наукових установ. Це торкнулося не тільки режиму роботи дослідників, умов оплати їхньої праці, а й пріоритетів наукових досліджень. Зокрема, в НАН України проводиться робота з метою оптимізації тематичних планів наукових досліджень, пошуку кращої рівноваги між тематикою, пов'язаною з традиційною генерацією наукових знань, і практичними напрямками досліджень, які є найбільш актуальними в сучасних економічних, соціальних і військових умовах.

З огляду на зазначене вище основною метою симпозіуму було обговорення шляхів виходу науки з кризових умов діяльності, заходів із запобігання сьогоденнішніх загроз, розроблення стратегій її відновлення та ефективного розвитку.

Для обговорення на симпозіумі запропоновано питання:

- наука як перевірений практикою інструмент виходу суспільства з будь-яких екстремальних ситуацій та криз;
- проблеми функціонування національної науки в умовах сьогоденнішніх викликів та загроз і можливості їх подолання;
- особливості державної підтримки науки в кризових умовах: європейський досвід та українські реалії;
- шляхи відновлення кадрового потенціалу науки України і можливості входження в глобальні тенденції в галузі людського капіталу;
- НАН України в умовах воєнного стану: пошук шляхів оптимізації діяльності на основі власного та світового досвіду;
- відкрита наука та відкрита освіта — найкращий засіб ефективної співпраці та подолання кризових явищ у науковій та освітній сферах України.

Уже стало доброю традицією, що програмний комітет таких наукових форумів очолює президент НАН України. І головою цьогоорічного міжнародного симпозіуму «Наука України в умовах сучасних викликів і загроз: проблеми та пріоритети розвитку» був президент НАН України академік НАН України *А.Г. Загородній*, заступниками голови про-

Президент України

Учасникам Міжнародного симпозиуму
«Наука України в умовах сучасних
викликів і загроз: проблеми і
пріоритети розвитку»

Шановні друзі!

Щиро радий вітати Вас з відкриттям Міжнародного симпозиуму «Наука України в умовах сучасних викликів і загроз: проблеми і пріоритети розвитку» у межах щорічної Міжнародної науково-практичної конференції «Наука – в життя», присвяченої пам'яті академіка Національної академії наук України Бориса Євгеновича Патона.

Проведення цього заходу свідчить про гідну увагу, яка приділяється науковим дослідженням у нинішніх суворих реаліях. Завдання науковців сьогодні – зробити якомога більше на своєму місці не лише для подолання негативних наслідків війни, а й розвитку нашої держави.

Глибока повага вам за невтомний творчий пошук.

Висловлюю кожному з вас щиро вдячність за творчу, самовіддану працю, відповідальне ставлення до свого професійного обов'язку.

Бажаю міцного здоров'я, натхнення, невичерпної енергії та нових наукових звершень.

Володимир ЗЕЛЕНСЬКИЙ

грамного комітету симпозиуму — віцепрезидент НАН України академік НАН України *В.Л. Богданов* та директор Державної установи «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України» *Б.А. Малицький*.

До складу міжнародного програмного комітету симпозиуму увійшли *Амінага Садигов*, виконавчий директор Інституту систем управління Міністерства науки і освіти Республіки Азербайджан; *Ану Ноорма*, голова Естонської дослідницької ради; *Гіоргі Квесітадзе*, президент НАН Грузії; *Юта Гюнтер*, віцепрезидент з досліджень університету Бремен,

Виступ
президента НАН України
А.Г. Загороднього

Виступ
віцепрезидента НАН України
В.Л. Богданова

Німеччина; *Дірк Бошар*, Генеральний секретар Європейської федерації національних інженерних асоціацій (FEANI); *Єжи Душинський*, президент Польської академії наук; *Іон Тігіняну*, президент АН Молдови; *Лаума Муйжнієце*, директор наукової ради Латвії; *Юрас Баніс*, президент Академії наук Литви.

Вирішення питань організації, підготовки, методичного супроводження проведення міжнародного симпозиуму покладено на Державну установу «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України».

Для участі в симпозиумі було запрошено українських та іноземних науковців і організаторів науки, керівників академій наук та інших наукових об'єднань, представників урядових і громадських організацій, ЮНЕСКО, Європейської комісії та інших міжнародних організацій, які займаються проблемами розвитку науки, розповсюдження та використання її результатів. Засідання проведено очно та онлайн на платформі ZOOM.

Відкрив симпозиум президент НАН України *А.Г. Загородній*, котрий озвучив привітання Президента України *В.О. Зеленського* учасникам і

Президент НАН Грузії
Гіоргі Квесітадзе

Президент Академії наук Молдови
Іон Тігіняну

Виконавчий директор Інституту систем управління Міністерства науки і освіти Республіки Азербайджан Амінага Садигов

Голова робочої групи з відновлення техніки, науки, освіти та технологій в Україні Рита Колвелл

Співголова робочої групи з відновлення техніки, науки, освіти та технологій в Україні Кеті Кемпбелл

Співголова робочої групи з відновлення техніки, науки, освіти та технологій в Україні Герсон Шер

виголосив вступну промову, в якій зосередився на основних проблемах НАН України в період військового стану: скорочення бюджетного фінансування науки, збільшення витрат на утримання і відбудову її інфраструктури, запровадження режиму неповної зайнятості працівників та інше.

З доповіддю щодо пошуку оптимальної стратегії розвитку НАН України в умовах сучасних викликів

виступив віцепрезидент Національної академії наук України *В.Л. Богданов*.

Президенти галузевих національних академій наук України (*В.Г. Кремень*, президент Національної академії педагогічних наук України; *В.І. Цимбалюк*, президент Національної академії медичних наук України; *Я.М. Гадзало*, президент Національної академії аграрних наук України; *В.А. Журавель*, в. о. президента Національної академії правових наук України) у своїх виступах зосередилися на діяльності академій в умовах воєнного стану.

Іноземні гості симпозіуму презентували кілька цікавих доповідей. Президент національної академії наук Грузії *Гіоргі Квесітадзе* присвятив свою доповідь дуже актуальній для України теми «Біотехнологія очищення ґрунтів, забруднених вибуховими речовинами». Президент Академії наук Молдови *Іон Тігіняну* висвітлив проблеми та шляхи розвитку національної науки в екстремальних умовах пандемії *Covid-19*. Виконавчий директор Інституту систем управління Міністерства науки і освіти Республіки Азербайджан *Амінага Садигов* розповів про роль науки в подоланні ключових причин конфліктів. Американські дослідники *Рита Колвелл*, *Герсон Шер* та *Кеті Кемпбелл* із Робочої групи з відновлення техніки, науки, освіти та технологій в Україні (*RESET Ukraine*) підготували інформаційне повідомлення про міжнародний семінар з відновлення досліджень, освіти та технологій в Україні, організований Національними академіями науки, техніки та медицини США, який відбувся 21—23 вересня 2022 р. Президент Академії наук Литви *Юрас Баніс* відзначив, що попри війну науковці України проводять такі міжнародні форуми і обговорюють дуже важливі питання сучасності; побажав успіхів українцям та скорішої перемоги Україні у війні з Росією.

Великий інтерес викликали доповіді *Е.М. Лібанової*, директора Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, яка розповіла про соціальні та демографічні наслідки російської агресії проти України; *Б.А. Маліцького*, директора ДУ «Інститут

Президент академії наук Литви
Юрас Баніс

досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України», який зосередився на реалізації наукоцентричної державної політики; *О.С. Поповича*, головного наукового співробітника ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України», який доповів про проблеми відновлення кадрового потенціалу науки України.

Загалом на пленарному засіданні виступило 19 учасників, більшість з яких прибула до зали засідань для очної участі у симпозіумі. Через платформу ZOOM підключались науковці з Азербайджану, Грузії, Китаю, Литви, Молдови, США та України (протягом засідання на зв'язок виходили від 32 до 53 учасників).

Матеріали симпозіуму та прийняті на ньому рекомендації будуть опубліковані у спеціальному номері журналу «Наука та наукознавство».

Л.П. КАВУНЕНКО, провідний науковий співробітник
Інституту досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки
ім. Г.М. Доброва НАН України